

”HISSIÄ EI YKSIN AVUSTUKSILLA RAKENNETA”

Esteettömyys ja ikäihmisten kotona asumisen tukeminen

Leea Eskelinen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjaus ja sosiaalityö
Tampereen ammattikorkeakoulu

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjauksen ja sosiaalityön vaihtoehtoiset ammattiopinnot

ESKELINEN, LEEA

”Hissiä ei yksin avustuksilla rakenneta”

Esteettömyys ja ikäihmisten kotona asumisen tukeminen

Opinnäytetyö 36s., liitteet 8s.

Marraskuu 2011

Opinnäytetyössä tarkasteltiin esteettömyyden edistämistä kerrostaloissa osana kotona asumisen tukemista. Opinnäytetyö on tehty osana Tampereen kaupungin Tilaa Hissi! –kampanjaa ja esteettömyysohjelmaa.

Esteettömyyden edistäminen ja ikäihmisten kotona asumisen tukeminen ovat yhteiskunnassamme vallitsevia nykylinjauksia. Linjauksia tuetaan avustuksilla ja niihin vaikutetaan lainsäädännön keinoin. Esteettömyys nähdäänkin teoriassa yleisesti merkittävänä ja kaikkien liikkumista ja osallistumista edistävänä, mutta käytännön keinot esteettömyyden edistämässä kaipaavat muutosta.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten esteettömyyden edistämiseen kerrostaloasumisessa suhtaudutaan ja mitkä asiat vastaajat kokevat tärkeiksi. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena, jonka aineisto kerättiin puolistukturoidun kyselylomakkeen avulla. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat isännöitsijät, taloyhtiöiden hallitusten jäsenet ja asukkaat. Opinnäytetyön teoriaosuus käsittelee esteettömyyttä, saavutettavuutta, osallisuutta ja ikäihmisten kotona asumisen tukemista.

Tutkimustulosten mukaan esteettömyyden edistäminen koetaan yleisesti merkittävänä, mutta hissien hankinta ja kiinteistöjen muuttaminen haastavana. Kampanja ja valtion hissiavustukset jakoivat vastaajien mielipiteitä. Esimerkiksi osan vastaajista mielestä avustukset ovat riittämättömiä ja osan mielestä hissejä ei tarvitse rakentaa lainkaan.

Avainsanat: Esteettömyys, saavutettavuus, osallisuus, ikääntynyt, kotona asuminen.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services
Case Management and Social Work

ESKELINEN, LEEA

”You don’t build an elevator with grants only.”
Accessibility and supporting the elderly living at home.

Bachelor’s thesis 36 pages, appendices 8 pages

This bachelor’s thesis focuses on the promotion of accessibility in apartment buildings as part of supporting living at home. It is a part of the city of Tampere’s ”Tilaa Hissi!” (”Order Elevator!”) campaign and Tampere’s accessibility program.

Society seeks to promote accessibility and supports the possibility of the elderly to live at home. This policy is funded by government grants and enforced by law. Theoretically, accessibility is deemed important, but the practical implementation of the accessibility policies requires development.

The objective of this thesis is to investigate how people respond to promotion of accessibility in apartment buildings and what kind of issues are important to respondents. This thesis is a quantitative research, whose data were obtained via a questionnaire. The questionnaire was targeted to property managers, property board members and residents. The thesis theory section covers accessibility, achievability, involvement and supporting the possibilities of the elderly to live at home.

The results show that the promotion of accessibility is generally considered important, but making changes to the property and procurement of elevators are deemed challenging. The campaign and the grants offered by the government divided the respondents’ sentiments; some felt that the elevators were needed but the grants were insufficient, while others thought it was unnecessary to build any elevators.

Keywords: accessibility, achievability, involvement, elderly, living at home.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 IKÄIHMISTEN KOTONA ASUMISEN MAHDOLLISTAMINEN	6
2.1 ASUINYMPÄRISTÖN ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS.....	6
2.2 IKÄIHMISTEN OSALLISUUS JA HYVINVOINTI	9
2.3 ESTEETTÖMYYTTÄ IKÄIHMISEN ASUMISEEN	11
3 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	15
3.1 TAMPEREEN KAUPUNGIN ESTEETTÖMYYSOHJELMA	16
3.2 TILAA HISSI! - KAMPANJA	16
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	19
4.1 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	19
4.2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON KERUU	19
4.3 AINEISTON ANALYYSI.....	20
5 TULOKSET.....	21
5.1 HISSIEN HANKINTA JA ESTEETTÖMYYDEN EDISTÄMINEN.....	21
5.2 HISSIN HANKINNAN MYÖNTEISET VAIKUTUKSET	25
6 YHTEENVETO.....	30
6.1 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS.....	30
6.2 KAMPANJAAN OSALLISTUMINEN JA TUTKIMUKSEN TEKEMINEN	31
6.4 JATKOTUTKIMUS AIHEITA	33
7 LOPUKSI	34
LÄHTEET	35
LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Ikäihmisten elämä rakentuu arkisen toiminnan, liikkumisen, palvelujen käytön ja ihmissuhteiden kokonaisuudesta. Siksi ikäihmisten omat kodit, asuinympäristöt ja niiden toimivuus sekä fyysiset etäisyydet, pihapiirit ja luonnon tapahtumat on ymmärrettävä esteettömyyden ja saavutettavuuden näkökulmista tärkeiksi voimavaroiksi (Salonen 2009, 82). Esteetön ympäristö palvelee kaikkia ja edesauttaa yhdenvertaisen osallisuuden toteutumista.

Osallisuuteen ja yhteiskuntaan osallistumiseen kuuluvat myös ympäristön, palveluiden ja tuotteiden esteettömyys, saavutettavuus ja käytettävyys. Yhteiskuntapolitiikassa esteettömyyden edistämistä toteutetaan lainsäädännön, erilaisten ohjeiden ja suositusten keinoin (Kemppainen 2008, 5). Myös kuntien roolia pidetään olennaisen tärkeänä kuntalaisille sopivan, helpon ja turvallisen liikkumisympäristön luomisessa ja ympäristön esteettömyyden edistämisessä (Ruonakoski 2004, 56).

Monet ikäihmiset joutuvat muuttamaan viimeisinä elinvuosinaan. Terveyttä edistävää elinympäristöä kehittämällä voidaan kuitenkin edistää myös ikäihmisten hyvinvointia ja itsenäistä selviytymistä (Ikonen & Julkunen 2007, 76-78). Kotona asumisen tukeminen erilaisin keinoin edistää ikäihmisten elämänlaatua ja osallisuutta, mutta myös kuntataloutta asumisratkaisujen näkökulmasta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia esteettömyyttä ja hissien vaikutuksia kotona asumisen tukemiseen Pirkanmaalla. Tutkimus liittyy Tampereen Tilaa Hissi!-kampanjaan, jonka tarkoituksena on edistää esteettömyyttä ja kotona asumisen tukemista kerrostaloissa hissittämisen eli hissien hankinnan keinoin. Tutkimus toteutetaan puolistrukturoidun lomakekyselyn avulla ja hissittömyyttä tutkitaan isännöitsijöiden sekä hissittömissä kerrostaloissa asuvien näkökulmasta.

Sosionomi (AMK) opiskelijana itseäni kiinnostaa ennen kaikkea tutkimuksen sosiaalinen ulottuvuus. Tutkimustulokset ja erityisesti sanallisten kysymysten vastaukset antavat pohdinnan aihetta vastaajien arvomaailmaan, erilaisiin näkökulmiin ja suhtautumistapoihin.

2 IKÄIHMISTEN KOTONA ASUMISEN MAHDOLLISTAMINEN

2.1 ASUINYMPÄRISTÖN ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS

Opinnäytetyössäni esteettömyydellä tarkoitetaan rakennetun ympäristön esteettömyyttä ja toimivuutta. Invalidiliiton määritelmän mukaan esteettömäksi suunniteltu asuinrakennus on kaikkien käyttäjien kannalta toimiva ja turvallinen (Invalidiliitto ry, 2010). Sosiaali- ja terveysministeriön määritelmässä esteettömyys tarkoittaa ympäristön soveltuvuutta jokaiselle. Toisin sanoen esteettömässä ympäristössä ei ole portaita eikä tasoeroja, joten siinä pystyy liikkumaan myös apuvälinettä käyttäen. Esteetön suunnittelu käsittää lisäksi valaistukseen, väri- ja materiaalivalintoihin sekä akustiikkaan liittyvien tekijöiden huomioon ottamisen (Risikko, Välimäki, Parjanne & Merikalli 2008, 40).

Esteettömyys on käsite, joka liitetään myös moniin eri hallinnonaloihin. Käsitteen moninaisuuden vuoksi, esteettömyyden edistämiseksi on havaittavissa haasteita ja ongelmia, mutta myös mahdollisuuksia. Esteettömyyden yleinen tavoite on yhteinen, mutta keinot sen edistämiseen erilaisia (Kemppainen 2008, 48). Fyysisen esteettömyyden lisäksi esteettömyyteen kuuluvat psyykinen, sosiaalinen ja taloudellinen esteettömyys (Ikonen & Julkunen 2007, 78).

Suomen perustuslain (731/1999) mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan muun muassa iän, terveydentilan tai vammaisuuden johdosta (Suomen perustuslaki, 11.6.1999/731, 2. luku, 6 §: yhdenvertaisuus). Esteellinen ja saavuttamattomissa oleva ympäristö on erityisryhmiä syrjivä. Kaikille sopiva suunnittelu olisikin tehokas tapa parantaa rakennetun ympäristön, palveluiden ja tuotteiden esteettömyyttä, saavutettavuutta ja laatua. Suunnittelumallissa korostetaan, että ympäristö, rakennukset ja arkiset tuotteet suunnitellaan jo alun pitäen oikein ja kaikille sopiviksi (Euroopan neuvoston vammaispoliittinen toimintaohjelma, 68).

Nykyiset keinot esteettömyyden edistämiseksi ovat monitasoisia. Esteettömyys on sekä tavoite, että velvoite ja esteettömyyteen liittyy myös yksityiskohtaisia teknisiä määräyksiä. Rakennetun ympäristön ja rakentamisen esteettömyys perustuu

maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntöön. Lain toteutumista seurataan rakennusvalvonnan ja rakennuslupien avulla (Kempainen 2008, 22).

Esteettömällä rakentamisella on monia myönteisiä vaikutuksia ihmisten arkeen. Esteetön asunto ja lähiympäristö mahdollistavat iäkkäiden itsenäisen liikkumisen ja suoriutumisen omassa arjessaan. Lisäksi esteettömästi rakennetun ympäristön avulla ikääntyvä ihminen voi asua omassa kodissaan pidempään ja ylläpitää sosiaalisia suhteitaan (Ruonakoski 2004, 9). Nykykäsityksen mukaan iäkkäiden ihmisten keskeisiksi elinympäristöiksi lukeutuvat kodit sekä niiden lähiympäristöt (Salonen 2009, 72), joissa esteettömyyteen tulisikin panostaa entistä vahvemmin.

Esteettömyyden toteutuminen on tärkeä osa myös elinkaariajattelua. Ihmisten tarpeet tilojen suhteen ovat toimintakyvyn asteesta riippuen muuttuvia ja asunnon täytyisi pystyä vastaamaan myös muuttuviin tilanteisiin. (Välikangas 2006, 23). Esteettömyyttä ei tulisikaan nähdä eritysratkaisuna, vaan kaikkien yksilöiden liikkumista, osallistumista ja toimintaa helpottavana tapana toimia. Esteetön rakennettu ympäristö ja palvelujen hyvä saatavuus parantavat jokaisen elämänlaatua (Laakkonen, Sipponen, Lähtenmäki, Kyrölä, Hagman & muut 2009, 10).

On myös hyvä muistaa, että jokainen ihminen on elämänsä aikana jollain tavoin toimintarajoitteinen. Ihminen voi loukata jalkansa ja kulkea kyynärsauvojen kanssa, jokainen aikuinen ihminen on ollut joskus myös lapsi, suurella osalla ihmisistä on jossain vaiheessa omia pieniä lapsia ja kaikki ikääntyvät aikanaan. Erilaisissa elämäntilanteissa esteetön ympäristö on kaikkien eduksi. (United Nations, 2003-2004).

Saavutettavuus puolestaan tarkoittaa sitä vaivaa, jonka kotitalous kokee tavaroita ja palveluita hankkiessaan. Saavutettavuuden kokemiseen vaikuttavia tekijöitä ovat palveluiden ja palvelun käyttäjän ominaispiirteet sekä ympäristötekijät, joita ovat palvelun sijainti, sinne johtavan reitin pituus, esteettömyys, miellyttävyys, liikenneyhteydet ja maasto. Hyvä saavutettavuus merkitsee helppoutta palveluiden ja hyödykkeiden hankinnassa (Ruonakoski 2004, 43).

Suomalaisen ikäpolitiikan yhtenä tavoitteena on mahdollistaa kotona asuminen myöhäiseen ikään saakka. Hyvässä ja toimivassa asuin- ja elinympäristössä käyttömahdollisuuksien tulee olla kaikille sopivia. Kyse on ikääntyvien ihmisten jokapäiväisen elämän mahdollistamisesta eli tärkeiden asioiden saavutettavuudesta (Salonen 2009, 71). Toimivien asumisratkaisujen yhdistäminen ikääntymiseen liittyviin erityiskysymyksiin, esimerkiksi muistisairauden kehittymiseen, asumisratkaisut ja hyvinvointiteknologia voivat muodostua merkittäväksi toimintakykyä ylläpitäväksi tekijäksi (Välikangas 2006, 19).

Saavutettavuus ja toimintakyvyn ylläpitäminen liittyvätkin useasti toisiinsa. Asioinnissa ja kaupassa käymisessä ei ole kyse pelkästään asioiden hoitamisesta vaan omatoimiseen asiointiin liittyy aina myös sosiaalinen elementti, joka pitää mielenkin vireänä. Esteellisessä ympäristössä jo pienikin heikennys toimintakyvyssä vaikeuttaa itsenäistä elämää. (Ruonakoski, Somerpalo, Kaakinen & Kinnunen 2005, 20).

Euroopan neuvoston (5/2009) suosituksen mukaan ikääntyville ihmisille tulisi antaa mahdollisuus säilyttää oma elämäntyylinsä ja itsenäinen asuminen tutussa asuinympäristössään niin kauan kuin se on mahdollista. Vammaisten henkilöiden asuminen puolestaan tulisi järjestää niin, että heillä on mahdollisuus turvalliseen itsenäiseen tuettuun asumiseen ja oikeus esteettömään asuntoon (Council of Europe, 2009). Lähiympäristön saavutettavuuden ylläpito on merkittävää jokaiselle ja siksi esimerkiksi asunnon hankintaa mietittäessä saavutettavuutta olisi hyvä pitää yhtenä valintakriteerinä.

Liikkumisympäristön esteettömyydessä on hyvin usein kyse fyysisestä saavutettavuudesta (Ruonakoski, Somerpalo, Kaakinen & Kinnunen 2005, 20). Fyysinen saavutettavuus, se että pääsee itselle tärkeiden asioiden pariin fyysisesti edistää ihmisen hyvinvointia ja mahdollistaa myös sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen.

Yhdistyneiden kansakuntien ohjeistuksen mukaan kaikki yleiseen käyttöön tarkoitetut rakennukset tulisivat rakentaa esteettömiksi niin, että ne olisivat saavutettavissa myös apuvälinettä käyttäville henkilöille. Yleisiin rakennuksiin

voidaan lukea muun muassa virastot, erilaiset palvelurakennukset, kahvilat sekä odotus- ja näyttelytilat. Lisäksi kaikkien sellaisten työpaikkojen tilat, joissa liikuntarajoitteiset voisivat työskennellä, tulisi olla esteettömiä (United Nations, 2003-2004).

2.2 IKÄIHMISTEN OSALLISUUS JA HYVINVOINTI

Ihmisten osallistumisen yhtenä edellytyksenä on sellainen fyysinen ja psyykinen toimintakyky, joka sallii heidän liikkua paikasta toiseen, kuulla ja nähdä sekä seurata ja ymmärtää. Haarnin senioritutkimuksen mukaan osallistuminen sisältää kiintymystä, kiinnostusta ja innostusta useaan suuntaan. Osallistujille on tärkeää toisten tapaaminen, kuulumisten vaihtaminen ja kokemusten jakaminen. Yhteisössä yksittäiset ihmiset tai ryhmät ja yhteisön tarjoama sosiaalisuus muodostuvat olennaisiksi (Haarni 2010, 120, 140). Ikäihmisen osallisuus, kansalaisuus ja kuntalaisuus kyseenalaistuvat, jos vanhuspolitiikka sulkee ihmiseltä ulko-oven ja vangitsee hänet kotinsa sisälle (Tedre 2006, 163).

Ihmisten käsitys itsestään, ajattelustaan, osaamisestaan sekä suhteestaan toisiin ihmisiin ja ympäristöön rakentuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten ja elinympäristön kanssa. Vuorovaikutus puolestaan tuottaa voimavaroja joiden avulla ihminen jaksaa eteenpäin (Ikonen & Julkunen 2007, 91). Näiden voimavarojen ylläpito erityisesti ikääntyvien ihmisten kohdalla on tärkeää ja esteetön sekä saavutettavissa oleva ympäristö edistää voimavarojen ylläpitoa.

Voimavaroja ovat kaikki ne asiat joita ihminen jaksaa, osaa tai voi tehdä ja joissa hän voi kokea onnistumisen tunteita. Voimavaroja voidaan löytää sekä ihmisestä itsestään, mutta myös ympäristöstä. Ihmisen omat voimavarat voivat olla fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia. Ympäristön voimavarat puolestaan ovat ihmisen omassa elin- ja toimintaympäristössä olevia fyysisiä ja sosiaalisia mahdollisuuksia. (Ihalainen & Kettunen 2011, 48-49). Ikäihmisten voimavarojen arviointi osana yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumista, liittyy usein asumiseen ja ikäihmisistä valtaosa asuu kotonaan (Helander 2006, 39).

Erik Allardtin mukaan hyvinvointi koostuu elintasosta (having), yhteisyysuhteista (loving) ja itsensä toteuttamisesta (being). Teorian mukaan ihmisellä tulee olla riittävä elintaso, jotta hän voi tuntea voivansa hyvin (Ihalainen & Kettunen 2011, 10-11). Osallisuuden näkökulmasta hissi on kerrostalossa kaikkein keskeisin apuväline, joka helpottaa jokaisen asukkaan arkea. Hissi myös mahdollistaa ulospääsemisen ja omaan kotiin palaamisen sekä, sosiaalisten suhteiden ylläpitämisen ja osallisuuden toteutumisen.

Teorian mukaan elintasaan liittyy että ihmisellä on ruokaa, asunto, tuloja ja terveyttä. Yhteisyysuhteisiin puolestaan liittyy, että ihminen kuuluu johonkin ryhmään ja tuntee yhteenkuuluvuutta muiden kanssa. Olennaista yhteisyystarpeissa on tunneside, joka ihmisten välille syntyy. Elintason ja ystävien lisäksi ihmisen hyvinvoinnin kannalta on oleellista, että ihminen saa olla ainutlaatuinen itsensä. Itsensä toteuttaminen ja oman elämän valinnan vapaus antavat ihmiselle tunteen omasta ainutlaatuisuudesta (Ihalainen & Kettunen 2011, 10-11).

Elämäntavan, subjektiivisen hyvinvoinnin ja hallinnantunteen säilyttäminen ovatkin ikääntyvälle ihmiselle tärkeitä. Lisäksi toimintakyvyn alenemisen huomiointi ikääntyvän asunnossa sekä asuinympäristön pysyvyyden turvaaminen edistävät omaehtoisen ikääntymisen toteutumista. Kotona asumisen suunnittelu on kuitenkin haasteellista, sillä asumiseen liittyvät ongelmat tulevat esille vähitellen (Välikangas 2006, 13).

Haarnin tutkimuksen mukaan vuorovaikutus muiden ikääntyneiden kanssa tuo elämään sisältöä ja vaihtelua. Osallistuminen on vastapainoa kotona olemiselle. Ilo muiden seurassa olemisesta ja toisaalta huoli yksin jäämisestä ajaa ihmisiä osallistumaan (Haarni 2010, 125). Sosiaaliset suhteet, lähettyvillä olevat ihmiset, asenteellinen ilmapiiri ja muillakin tavoin esteetön ja omaksi koettu ympäristö mahdollistavat ikäihmisen omatoimisuuden ja itsenäisyyden, sekä osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden toteutumisen. Saatavilla olevien ihmisten ohella lainsäädännön, suunnittelun sekä asunto- ja ympäristöpolitiikan avulla joko avataan tai suljetaan ikäihmisten ovia (Tedre 2006, 166).

Esteettömyyteen ja turvallisuuteen panostaminen parantaa myös kotona asumisen edellytyksiä. Panostaminen mahdollistaa ikääntyneen ihmisen voimavarojen mukaisen itsenäisen suoriutumisen, oman elämäntyylin jatkuvuuden sekä itsemääräämisen ja osallisuuden toteutumisen yhteisössä myös silloin, kuin ihminen saa palveluita kotiin. Esteettömyyttä ja turvallisuutta voidaan parantaa myös kodin muutostöiden ja apuvälineiden avulla. Geronteknologia tukee osaltaan ikäihmisiä itsenäiseen ja omatoimiseen elämään (Risikko, Välimäki, Parjanne & Merikalli 2008, 40).

2.3 ESTEETTÖMYYYTTÄ IKÄIHMISEN ASUMISEEN

Ikäihmisten kotona asumisen tukeminen on yhteiskunnassamme vallitseva nykylinjaus. Linjausta perustellaan ikääntyneiden omalla toiveella kotona asumisesta, mutta myös kunnille koituvilla säästöillä (Ruonakoski, Somerpalo, Kaakinen & Kinnunen 2005, 23). Kotona asuminen ja asumisen tukeminen on siis tavoiteltavaa myös kuntien taloutta ajatellen. Kotona asuvan ikäihmisen kunnalta tarvitsemat taloudelliset panostukset ovat usein pienemmät, kuin muissa asumisvaihtoehdoissa asuvalla (Ruonakoski 2004, 15).

Turvaksi, suojaksi ja itsemääräämisalueeksi ymmärretty koti voi myös eristää, lisätä osattomuutta ja syrjäyttää. Kotoa ulos pääseminen on merkittävä osa vapautta ja itsenäisyyttä (Tedre 2006, 164-165). Esteettömyyden näkökulmasta ikäihmisten kotien tulisikin olla riittävän hyvin varusteltuja, turvallisia ja teknisiltä ratkaisuiltaan hyvätasoisia, jotta ikäihmiset pystyisivät asumaan niissä riittävän pitkään. Lisäksi esteettömyyden ja saavutettavuuden näkökulmasta asuintaloissa tulisi olla hissit, itse avautuvat ovet ja esteetön pääsy lähiympäristöön. Talojen tulisi lisäksi sijaita lähellä tärkeitä peruspalveluita, sekä sellaisilla asuinalueilla, joissa ikäihmiset voisivat kulkea ilman suurta turvattomuuden tunnetta ja onnettomuusriskiä (Salonen 2009, 77-78).

Asuinympäristöt ovat omalta osaltaan resursseja ikäihmisille, sillä ne mahdollistavat liikkumisen, ihmisten tapaamisen ja päivittäisten asioiden hoitamisen (Salonen 2009, 74). Ikäihmisten kannalta toimivassa ympäristössä keskeisimpinä

näkökulmina ovat esteettömyys, turvallinen liikkuminen, kaikille soveltuvuus sekä viihtyisyys (Ruonakoski, 24). Lisäksi oma koti, asuinalue, lähipalvelut ja liikenneyhteydet ovat tärkeä osa ihmisten jokapäiväistä elämää. Näistä muodostuvan elinympäristön merkitys korostuu entisestään, kun ihmisen toimintakyky heikkenee (Ikonen & Julkunen 2007, 10).

Omaehtoinen ikääntyminen sisältää oman elämäntyylin ja arvomaailman huomioimisen. Ikääntyneiden asumisessa tämä tarkoittaa elämäntapojen ja asumistoiveiden yksilöllistä vaihtelua. Asumisen suunnittelussa tulee huomioida ikääntyvän tulevaisuuden tarpeet, sekä ennakoida pidentynyt elinikä ja luonnollinen toimintakyvyn aleneminen. Ikääntyneen avuntarve vähenee myös huomattavasti, kun asunto korjataan toimintakykyä vastaavaksi. Liikuntaesteisessä asunnossa asuvalla on kaksinkertainen riski toimintakyvyn ongelmiin esteettömässä asunnossa asuviin verrattuna (Välikangas 2006, 13-15).

Sosiaali- ja terveysministeriö on suositellut, että kunnat tarjoaisivat ehkäiseviä kotikäyntejä yli 80-vuotiaille. Kotikäynnillä arvioidaan ikääntyvän palvelutarvetta ja itsenäistä selviytymistä, kartoitetaan tukiverkoston toimivuutta ja asumisolojen turvallisuutta (Ikonen & Julkunen 2007, 68). Lisäksi kotona asumisen edistämiseksi ja tulevaisuuden tilatarpeisiin varautumiseksi sosiaali- ja terveysministeriö on suositellut kuntien sosiaali- ja terveystoimen, asunto-, teknisen- sekä pelastustoimen välistä yhteistyötä. Moniammatillisessa yhteistyössä arvioidaan kotihoidon ja omaishoidon tuen asiakkaiden asuntojen korjaus- ja muutostarpeet esteettömyyden, turvallisuuden ja palvelujen sujuvuuden näkökulmasta (Risikko, Välimäki, Parjanne & Merikalli 2008, 41).

Esteettömyyden lisäksi ikääntyvän kodissa keskeisiä asioita ovat viihtyisyys, tapaturmien ennaltaehkäisy ja riittävän väljät tilat, jotka mahdollistavat myös apuvälineiden käytön. Kodin ja oman asuinalueen toimivuus muodostavat perustan ikäihmisen itsenäiselle selviytymiselle (Ruonakoski 2004, 30). Toimintakyvyltään heikentyneen ihmisen arjessa selviytymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat myös kodin tekninen varustetaso, lähiomaiset, elinympäristö sekä muiden auttajien verkostot (Ikonen & Julkunen 2007, 10).

Elinympäristö voi joko mahdollistaa tai koitua kotona asumiselle esteeksi (Välikangas 2006, 27) ja siksi vanhuspolitiikan tavoitteeksi ei riitä pelkästään kotona asumisen tukeminen vaan yhtä lailla kotoa pääsyn mahdollistaminen. Kotona asumisen tukeminen tavoitteena sekä toiminnan sisältönä saattaa kääntyä haitalliseksi ja marginalisoivaksi. Kotoa ulos pääsyyn ja sisällä elämiseen tarvitaan edelleen uusia ympäristöpoliittisia, asuntopoliittisia ja teknisiä kehittelyjä (Tedre 2006, 168).

Asunnonmuutostyöt ja asuntosuunnittelu

Kotona itsenäisesti asuvan ikääntyvän tai kotihoidon asiakkaan kotona selviytymistä voidaan edistää asunnonmuutostöillä. Valtion asuntorahaston korvausavustukset ovat ikääntyneiden kotihoidon asiakkaiden yleisimmin käyttämiä asunnon muutostöihin liittyviä tukia. Avustusta voi hakea myös hissien rakentamiseen ja korjaamiseen, sekä liikuntaesteiden poistamiseen. Kuntoarvion avulla selvitetään puolestaan kiinteistön kokonaistilanne ja korjaustarpeet (Ikonen & Julkunen 2007, 76).

Lisäksi lain vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (759/1987) mukaisia asunnonmuutostöitä on mahdollisuus hakea, jos ihmisen toiminta- tai liikuntakyky on heikentynyt merkittävästi. Korvattavia asunnonmuutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt. Asunnonmuutostyöt käsittävät myös työnsuunnittelun ja esteiden poistamisen asunnon välittömästä läheisyydestä (18.9.1987/759). Lain (981/2009) mukaan kunnan on lisäksi korvattava päivittäisiin toimintoihin ja suoriutumiseen liittyvien välineiden, koneiden ja laitteiden hankinnasta aiheutuvista kustannuksista puolet (1.9.2009/981).

Ikääntyvien määrän kasvaminen tulevaisuudessa on suuri haaste myös asuntosuunnittelulle. Tulevaisuudessa entistä suurempi osa asunnoista tulee olla ikäihmisille soveltuvia. Vuonna 2020 lähes 40% asunnoista on 65 vuotta täyttäneiden käytössä. Väestön ikääntymistä palvelevat esteettömän asuin ympäristön vaatimukset täytyy huomioida asuntotuotannossa ja asuntojen

kehittämisessä. Lisäksi käyttäjien tarpeita ja vaatimuksia on pyrittävä ottamaan entistä enemmän tulevaisuudessa huomioon (Välikangas 2006, 14-15).

Isännöinti esteettömyyden edistäjänä

Asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) mukaan isännöitsijän tehtäviin kuuluu huolehtia kiinteistöstä ja rakennusten pidosta, sekä päivittäisen hallinnon hoidosta (22.12.2009/1599). Kiinteistöhuolto ja rakennusten pito voidaan liittää myös kiinteistön arvon ylläpitoon ja uudistamiseen. Asuntokantaa olisi hyvä uusia myös väestön ikääntymistä ajatellen.

Vaikka taloyhtiöt eroavatkin toisistaan, on kaikissa niissä tarvetta turvata hyvät asumisen edellytykset (Ingman & Haarma 2005, 7). Kerrostaloissa esteettömyyden edistäminen liittyy usein hissittämiseen eli talojen varustamiseen hisseillä sekä luiskien asentamiseen. Väestön ikääntyessä esteettömän ympäristön merkitys korostuu entisestään ja myös isännöitsijöillä on tärkeä rooli esteettömän asumisen edistämässä.

Isännöitsijän työssä myös tiedottamisella on tärkeä merkitys. Tiedottamisen on oltava kielellisesti sellaista, että jokainen talon asukas varmasti ymmärtää tiedotuksen sisällön (Ingman & Haarma 2005, 29-30). Aukkaiden eli osakkeen omistajien tulee olla tasa-arvoisessa asemassa omasta kodistaan tehtävien päätösten aikana. Jos kokouksessa päätetään esimerkiksi hissien hankinnasta, jokaisen osakkeenomistajan ääni vaikuttaa päätökseen. Lain mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtäläiset oikeudet, eikä yhtiökokous, hallitus tai isännöitsijä saa ryhtyä toimiin, joka tuottaa osakkeenomistajille epäoikeutettua etua (22.12.2009/1599).

3 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tampereen asuntopoliittinen työryhmä perusti vuonna 2001 hissityöryhmän, jonka tarkoituksena oli valmistella selvitys Tampereen kaupungin asuntokannan uudistamiseksi ja hissien rakentamiseksi. Moniammatillinen hissityöryhmä koostui Tampereen kaupungin asuntotoimen, aluekehityksen, sosiaali- ja terveystoimen sekä tilakeskuksen työntekijöistä. Hissityöryhmä selvitti muun muassa Tampereella sijaitsevien 3-4 kerroksisten talojen lukumäärän, joita vuonna 2001 oli yhteensä 728 (Hissityöryhmän raportti, 4).

Tampereen kaupungin hissityöryhmän raportissa (2001) esitetään sekä eettisiä, että palvelurakenteellisia perusteita hissien rakentamiselle. Eettiset näkökulmat liittyvät yhteiskunnan heikoimpien jäsenten elämänlaadun parantamiseen ja osallisuuden lisäämiseen. Hissittömyydestä johtuvat palvelurakenteelliset perustelut puolestaan liittyvät toimintarajoitteisten tukipalveluiden tarpeen lisääntymiseen, sosiaalisten suhteiden ja liikkumisen vaikeutumiseen, sekä tapaturmariskin kasvuun ja ennen aikaisen laitoshoitoon joutumiseen (Hissityöryhmän raportti 2001, 8-9).

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportissa (1/2008) tuodaan esille Tampereen kaupungin hissittömyystilanne vuoden 2006 lopulta, jolloin hissittömiä vähintään 3-kerroksisia asuinkerrostaloja oli yhteensä 899. Hissittömissä rakennuksissa olevien asuntojen määrä oli puolestaan 20 402 ja asunnoissa asuvien henkilöiden määrä 30 669, joka oli tuolloin 28% tamperelaisista (Toini, Pelvas & Peltonen 2008, 95).

Hissittämisen eli hissien rakentamisen tarve on ollut merkittävä jo vuonna 2001 ja hissittämisen edistämiseksi on työskennelty vuosittain. Tampereen hissitilanne onkin parantunut hiljalleen ja vuosi tasolla muutama hissihanke on käynnistynyt, mutta edistystä kaivataan edelleen.

3.1 TAMPEREEN KAUPUNGIN ESTEETTÖMYYSOHJELMA

Tampereen kaupunki on laatinut vuosille 2009 – 2016 kaupungin oman esteettömyysohjelman, jonka tavoitteena on lisätä esteettömyyttä vuoteen 2016 saakka. Ohjelman päätyttyä tavoitteena on, että vuonna 2016 kaupunkia voidaan luonnehtia esteettömäksi. Esteettömyysohjelman ovat laatineet kaupungin pormestarin nimeämä moniammatillinen työryhmä, johon kuuluvat muun muassa suunnitteluinsinööri, sosiaalityöntekijä, vammais- ja esteettömyysasiamies sekä joukkoliikennepäällikkö.

Ohjelmassa esteettömyys on määritelty ympäristön suunnittelun ja rakentamisen sekä palveluiden tuottamisen näkökulmasta. Esteettömyyden määritelmä ohjelmassa on, että jokainen yksilö iästä, sukupuolesta, terveydentilasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumatta voi toimia ympäristössä ja käyttää palveluita. Tulevaisuudessa kaupunkilaisten ikärakenne muuttuu ja esteettömyyden tarve lisääntyy huomattavasti (Laakkonen, Sipponen, Lähtenmäki, Kyrölä, Hagman & muut 2009, 10).

Esteettömyyden ja saavutettavuuden merkitys on siis selvästi esillä. Väestön ikääntymisen näkökulmasta esteettömyyteen pyrkiminen kaupunkirakentamisessa on hyvin ajankohtaista. Asuntokannan hissittäminen ja remontoiminen kaikille sopivaksi edistää ikäihmisten mahdollisuutta asua omassa kodissaan pidempään.

3.2 TILAA HISSI! - KAMPANJA

Tampereen kaupungin esteettömyysohjelman osana, kaupunki järjesti Tilaa Hissi! – kampanjan (9/2010 – 5/2011). Kampanjan avulla pyrittiin edistämään hissien rakentamista hissittömiin kerrostaloihin. Kampanjan aikana ja edelleen sen jälkeen Tampereen kaupunki avustaa hissien hankinnan kokonaiskustannuksia 15%. Valtio avustaa jatkuvasti hissien suunnittelua ja rakentamista puolestaan 50% (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus). Tilaa Hissi! – kampanja oli osa suurempaa Kota-hanketta (Kotona asumista tukeva palvelurakenne ja henkilöstö) ja kampanjassa

olivat mukana Tampereen kaupungin asuntotoimi, rakennusvalvonta, aluepelastuslaitos ja esteettömyysasiamies.

Kota-hanke on puolestaan osahanke valtakunnallista Kaste-ohjelmaa, jossa myös Tampereen kaupunki on mukana. Kaste-ohjelma on sosiaali- ja terveysministeriön vuosille 2008 - 2011 asettama sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. Ohjelman päätavoitteena on lisätä kuntalaisten osallisuutta ja vähentää syrjäytymistä, lisätä väestön hyvinvointia ja terveyttä, sekä kaventaa terveystarpeita (STM 2008, 24-28). Valtakunnallisen Kaste-ohjelman tavoitteet on jaettu alueelliseksi osatavoitteiksi, joita Väli-Suomen alueella on käynnissä muun muassa ikäihmisten kehittämishankkeen muodossa, johon myös Tilaa Hissi! -kampanja kuului.

Kerrostalossa asumisen uhkatekijänä ja suoran palvelutarpeen aiheuttajana on usein hissittömyys. Hissin puuttuminen vaikeuttaa ikääntyneen liikkumista, asioimista, ulkoilua ja sosiaalisten suhteiden ylläpitoa (Ruonakoski 2006, 33). Tilaa Hissi! -kampanjan tarve oli lähtöisin Tampereen kaupungin asutokannasta ja väestön ikääntymisestä. Jotta ikäihmiset voisivat asua omissa kodeissaan pidempään, kerrostaloasutokantaan on tultava muutoksia lähinnä hissittämisen avulla.

Kotien merkityksen ymmärtäminen osana ikäihmisen elämää on tärkeää, sillä kodit ovat arkisten asioiden, ajankäytön, ystävyysuhteiden ylläpidon, harrastusten ja monisisältöisen toiminnan tärkeitä mahdollistajia. Koteja voidaan pitää myös ajallisuuden, kokemuksen ja ruumiillisuuden yksityisinä pakopaikkoina, joissa ihmiset voivat olla juuri sellaisia, joiksi he elämän aikana ovat tulleet (Salonen 2009, 77). Kotona asumisen tukeminen koetaan tärkeäksi ikäihmisten oman elämän kannalta. Hissittäminen edistää esteettömyyttä ja mahdollistaa ylemmissä kerroksissa asumisen myös toimintarajoitteisille ja apuvälineitä käyttäville henkilöille.

Esteetöntä rakentamista on määritelty lainsäädännössä. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaan alueiden käytön suunnittelussa tulee edistää turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista. Lain mukaan rakentaessa tulee

ottaa huomioon ihmisten erilaiset tarpeet ympäristön suhteen (132/1999). Kaikille soveltuva ympäristö olisi paras ratkaisu uusien alueiden ja elinympäristöjen suunniteltaessa.

Rakennusten ja ympäristön käytön esteettömyydestä määritellään lakia tarkemmin siihen liittyvissä asetuksissa. Suomen Rakentamismääräyskokoelman osissa G1, joka säätelee asunusuunnittelun toteuttamista ja F1, joka puolestaan liittyy esteettömään rakentamiseen, käsitellään rakentamisen monipuolisuutta ja mahdollisuuksia. Molemmat ympäristöministeriön asetukset ovat vuodelta 2005 (Rakentamis-määräyskokoelma, 2005).

Kerrostaloissa tärkein esteettömyyden osatekijä on hissi. Ylemmät kerrokset mielletään usein alakertaa turvallisemmaksi, koska niihin ulkopuolisen on vaikeampi tunkeutua. Turvallisuuden vuoksi iäkkäät ihmiset asuvat ylempissä kerroksissa mielellään (Ruonakoski 2004, 32). Kampanjan avulla edistetään hissitietoutta, kotona asumisen tukemista ja esteettömän ympäristön rakentamista.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

4.1 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia esteettömyyden edistämistä kerrostaloissa ja hissien vaikutuksia kotona asumisen tukemiseen Pirkanmaalla. Sosionomina itseäni kiinnostavat myös osallisuuteen ja vastaajien arvomaailmaan liittyvät näkökulmat. Tutkimus on osa Tampereen kaupungin Tilaa Hissi! –kampanjaa.

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on tutkia esteettömyyden edistämistä kerrostaloissa osana kotona asumisen tukemista.

Tutkimuskysymykset:

1. Onko hissien hankinta ja esteettömyyden edistäminen kerrostaloissa tärkeää?
2. Mitä hissien hankinnan myönteisiä vaikutuksia yleisesti pidetään tärkeänä?

4.2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTON KERUU

Opinnäyte on tekijänsä harjoitustyö, jonka tarkoituksena on osoittaa opiskelijan oppineisuutta omalta alaltaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Opinnäytetyön tutkimusaineistona käytettiin Tilaa Hissi! –kyselyn tuloksia. Työelämä yhteistyössä tekemäni kyselyn avulla pyrittiin selvittämään hissittömyyden nykytilannetta, vaikutuksia ja kyselyyn osallistuneiden suhtautumista hissittämiseen Pirkanmaalla. Kyselyyn sisältyviä kysymyksiä pohtiessani kiinnitin huomiota sosiaalialan näkemyksiin ja kerrostaloissa asuvien arjen haasteisiin.

Tutkimus on sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen kyselytutkimus. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimusmenetelmä sopii suuren tutkimusjoukon tutkimiseen ja numeerisen tiedon hankintaan. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus puolestaan sisällöltään syvällisemmän ja kokemusperäiset tiedon tutkimiseen. Menetelmiä käytetään aineiston koon ja määriteltävän tarpeen mukaan.

Kyselytutkimuksen etuna pidetään sitä, että sen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto ja aineiston käsittely on tehokasta. Tulosten tulkinta voi kuitenkin osoittautua hankalaksi ja lomakekyselyn heikkoutena voi olla myös vastaajien huolimattomuus ja mahdolliset väärinymmärrykset (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008, 190). Lomakehaastattelu on usein kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmä. Lomakehaastattelussa kysymysten asettelua on syytä pohtia tarkasti, sillä erilaisilla kysymyksillä saadaan erilaisia vastauksia. Haastattelussa voidaan käyttää suljettuja, puoliavoimia ja avoimia kysymyksiä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74-77).

Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla. Kysely lähetettiin sähköpostin välityksellä, e-lomakkeen muodossa kiinteistöliitolle. Kiinteistöliiton neuvonta-asiamies Jaune Koivuniemi jakoi kyselyä eteenpäin pirkanmaalaisille isännöitsijöille (468 kpl) sekä asunto-osakeyhtiötalojen hallitusten jäsenille (562 kpl). Lisäksi kyselyyn pystyi vastaamaan Tilaa Hissi! – kampanjan internet-sivuilla. Kyselyyn osallistui yhteensä 85 vastaajaa.

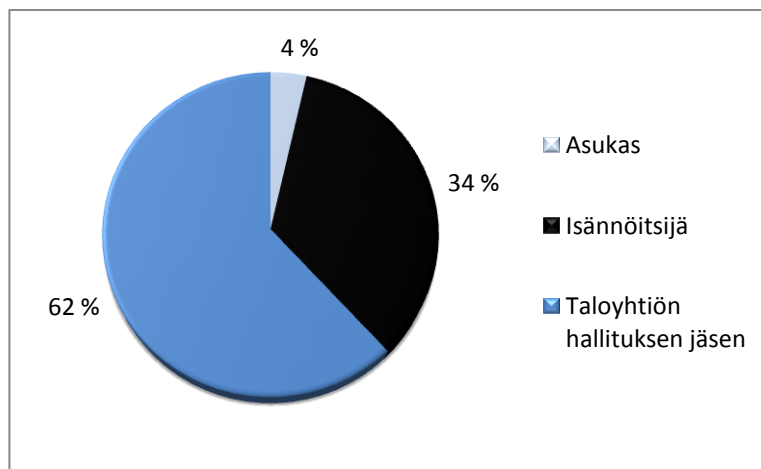
Lähetettyihin viesteihin nähden kyselyyn vastanneiden prosenttiosuus on pieni, ainoastaan 8,3%. Tämä voi johtua muistutuskirjeen puuttumisesta, lyhyestä vastausajasta ja kyselyn saaneiden suhtautumisesta kyselyyn. Sähköposti saattaa myös kadota muiden viestien joukkoon tai työhön liittymätön viesti ohitetaan muiden tärkeiden viestien tieltä.

4.3 AINEISTON ANALYYSI

Opinnäytetyön tutkimusaineiston käsittelyyn on käytetty tilastollisen päättelyn menetelmää. Kerätty aineisto muutettiin excel-tiedostoksi ja ohjelman avulla aineisto ryhmiteltiin taulukoiksi. Lopuksi taulukoiden pohjalta luotiin erilaisia diagrammeja kuvaamaan tuloksia. Tilastollisen päättelyn avulla voidaan arvioida, kuinka hyvin otoksen avulla saadut tulokset vastaavat perusjoukkoa. Tutkijan oma subjektiivinen tulkinta, joka vaikuttaa myös tilastolliseen päättelyyn riippuu koulutustasosta, kokemuksesta ja tutkimusalan tuntemuksesta.

5 TULOKSET

Kyselyn vastausaika oli kaksi viikkoa (4.4. -17.4.2011) ja vastauksia saatiin yhteensä 85 kappaletta. Vastaajista suurin osa (64 vastaajaa) asuu Tampereella ja loput muilla paikkakunnilla, suurin osa kuitenkin Pirkanmaalla. Kyselyyn vastanneista suurin osa oli taloyhtiön hallituksen jäseniä (53 vastaajaa) ja isännöitsijöitä (29 vastaajaa). Lisäksi kyselyyn osallistui 3 asukasta.

Kuvio 1. Vastaajien asema taloyhtiössä.

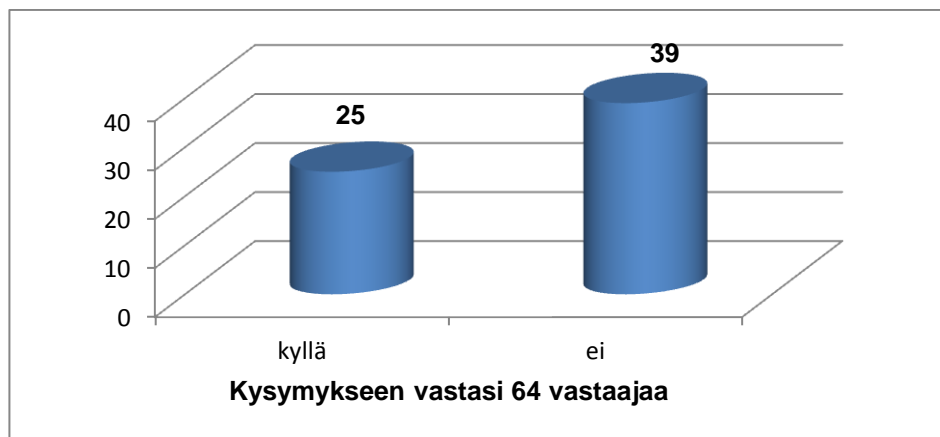
Suurin osa vastaajista joko asui itse tai toimi isännöitsijänä hissittömässä taloyhtiössä ja näin ollen suurimmalla osalla vastaajista (54 vastaajaa) on omakohtaista kokemusta hissittömyydestä. Tutkimuksen lähtökohdista on tärkeää, että vastaajia oli monipuolisesti ja heidän elämäntilanteensa sekä asema taloyhtiössä erilaiset. Lisäksi muilla tekijöillä kuten esimerkiksi vastaajien iällä, asuinkerroksella ja liikkumiskyvyllä on vaikutusta siihen, kuinka tärkeänä vastaajat kokevat oman taloyhtiön esteettömyyden.

5.1 HISSIEN HANKINTA JA ESTEETTÖMYYDEN EDISTÄMINEN

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli ”onko hissien hankinta ja esteettömyyden edistäminen kerrostaloissa tärkeää?”. Valtiolla, kunnilla ja yksilöillä on omat tavoitteensa hissittämiseen liittyen. Yksilötasolla hissien merkitys korostuu arjen

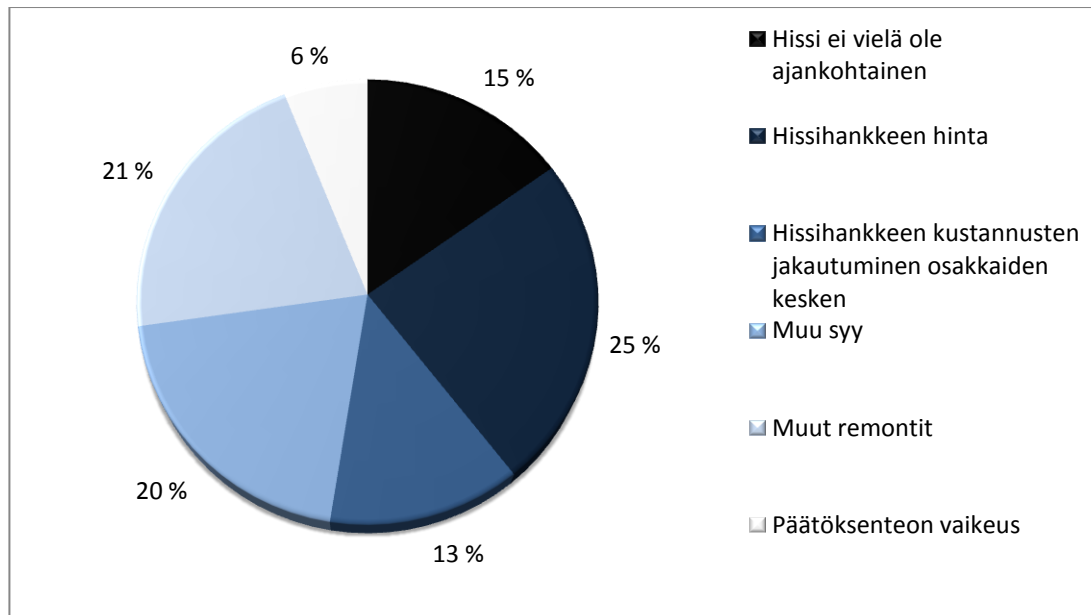
toimivuudessa, kun taas kunta- ja valtiotasoilla hissit edistävät kotona asumisen tukemista ja tuovat rahallisia säästöjä.

Kerrostaloissa hissien hankinta on yksi suurimmista esteettömyyden edistämisen keinoista. Hissin avulla ihmiset pääsevät pois kotoaan muiden ihmisten ja yhteisöjen pariin. Lisäksi asiointi ja arjen askareet helpottuvat, kun painavia ostoksia tai lastenrattaita ei tarvitse kantaa rappuja pitkin ylös. Tutkimuksessa halusin selvittää onko hissien hankinta ollut esillä taloyhtiöissä ja mikä hissien hankintaa estää.

Kuvio 2. Hissien hankinnan esillä oleminen.

Kyselyyn vastanneista 25 vastasi hissien hankinnan olleen esillä. Asukkaiden ikärakenne on yksi suurimmista hissien hankintaa edistävästä tekijästä. Ellei kukaan asukkaista koe tällä hetkellä tarvetta hissien hankkimiselle, tulevat esteettömyyteen liittyvät kysymykset jossain vaiheessa esille. Jokaisessa kerrostalossa asuu ja elää yksilö tai perhe, jonka arki helpottuisi huomattavasti, jos kerrostalo olisi esteetön.

Kuvio 3. Hissin hankinnan hidastuminen tai estyminen

Hissihankkeen hinta nousi isoimmaksi kynnykseksi hissien hankinnan kohdalla. Lisäksi muut remontit ja muut syyt, joita olivat muun muassa hissien soveltumattomuus, kerrostalon koko ja hissien tarpeettomuus koettiin hissihanketta hidastavana tai estävänä. Kysymykseen sai vastata myös sanallisesti ja osassa vastauksia tuli vahvasti esille vastaajien omat mielipiteet ja asenteet hissien hankintaa kohtaan. Myös sanallisissa vastauksissa hissi koettiin kalliiksi ja hissien asentaminen ongelmalliseksi.

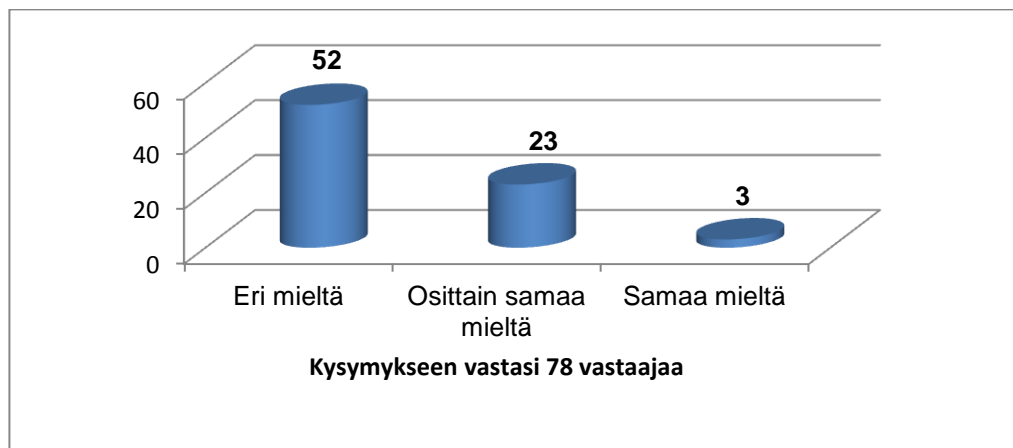
Esteettömyyden ja kotona asumisen tukemisen näkökulmasta hissien hankintakustannukset ovat suhteellisen pienet siihen verrattuna, mitä hissien tuoma hyöty asukkaille tulevaisuudessa antaa. Myös kuntataloutta ajatellen hissiavustukset voisivat olla vieläkin suuremmat nykyisiin verrattuna, sillä esteetön asuinrakennus mahdollistaa kotona asumisen pidempään.

Hissien hankinnan tekee vaikeaksi muun muassa se, ettei asiasta voi päättää yksin vaan hissihankkeesta päättämiseen tarvitaan yhteinen linja asunto-osakkeen omistajien välillä. Yhteisen linjan löytäminen voi olla haastavaa, sillä useassa kerrostalossa jo pelkästään asukkaiden ikärakenne vaikuttaa kerrostaloon asetettuihin tarpeisiin. Nuorilla ja eläkkeellä olevilla asukkailla ei välttämättä ole

varallisuutta suuriin remontteihin ja työelämässä olevat eivät ehkä koe hissien hankintaa vielä tarpeelliseksi, kun kunnossa ei ole toistaiseksi mitään vikaa.

”Hissin rakentamiskustannukset ovat edelleen korkeat ns. kovanrahan asunnoissa. Uusi As Oy laki teki vielä 3k asukkaille lisäkustannuksia todella paljon, eikä vanhoilla ihmisillä ole siihen yksinkertaisesti varoja ja nuoria ei kiinnosta hissien rakentaminen. Lisää markkinointia ja avustusta varsinkin 2-3 kerroksien asuntojen ikäihmisille.” - Isännöitsijä

Uusi asunto-osakeyhtiölaki mahdollistaa hissihankkeen aloittamisen enemmistö äänimäärän avulla (Asunto-osakeyhtiölaki 2009/1599), mutta lakimuutoksesta huolimatta hissihankkeet saavat huonosti tuulta alleen. Hissien hankinta vaatii paljon aikaa, suunnittelua, mielipiteiden vaihtoa, yhteisen linjan löytymistä ja tietysti varallisuutta. Vaikka hissi edistää elämänlaatua ja esteetöntä asumista, hissien hankintaprosessi vaatii myös asukkaiden voimavaroja.

Kuvio 4. Väittämä: hissittömien talojen hissittäminen on turhaa.

Vastauksen perusteella voidaan todeta, että vastaajat kokivat esteettömyyden edistämisen kerrostaloissa merkitykselliseksi. Hissittämiseen liittyvissä sanallisissa perusteluissa nostettiin esille ihmisten oma valinta hissittömän ja hissillisen asunnon suhteen. Sanallisista vastauksista käy myös ilmi, etteivät vastaajat näe hissien merkitystä kaikkien asukkaiden arkea helpottavana tekijänä vaan ainoastaan tiettyjen ihmisryhmien apuvälineenä.

”Vaikka hissi huomattavasti helpottaa monenlaisten asukkaiden elämää (vanhukset, vammaiset, lapsiperheet), on mielestäni hyväksyttävää, ettei ihan joka talo tai asunto niissä ole aivan kaikille sopiva asuinmuoto. Korkeammissa kerrostaloissa hissi on kuitenkin ehdottomasti paikallaan.”- Hallituksen jäsen

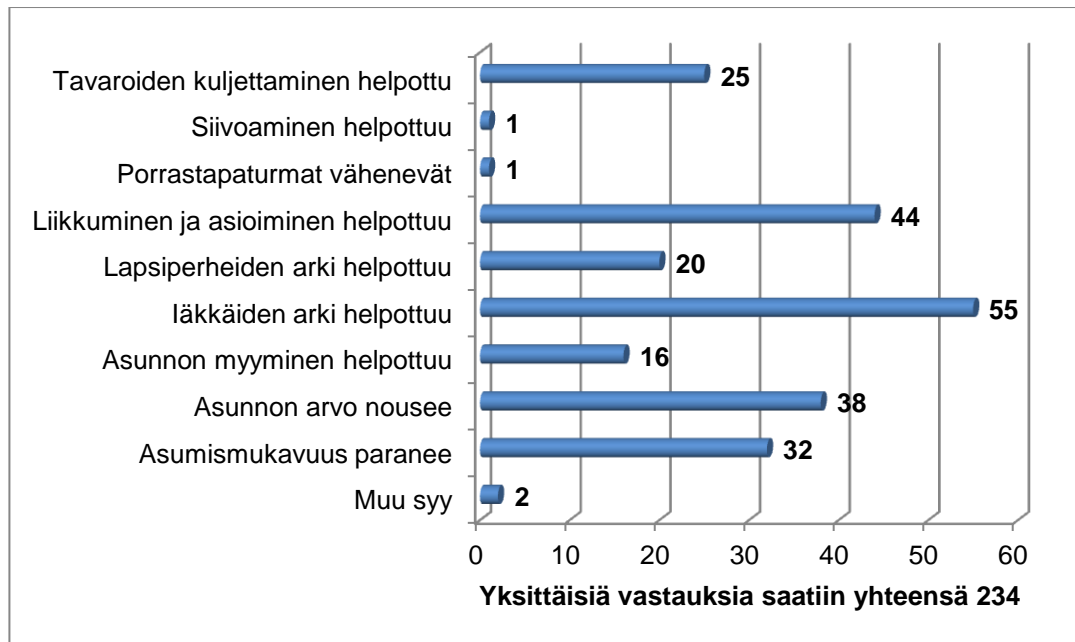
”Jos ikärakenne on vanha, niin hissi on tarpeellinen, eikä ole niin kallis, jos nämä avustukset saa.”- Hallituksen jäsen

Esteetön taloyhtiö on kaikkien eduksi, eikä kukaan koskaan tiedä, milloin itse saattaisi tarvita hissiä. Valtiolla on selkeä linjaus hissiavustusten myöntämiseksi, eikä asukkaiden ikärakenne vaikuta avustuksen saamiseen. Merkityksellisempää on kerrostalon koko ja pyrkimys esteettömyyden edistämiseen, joka puolestaan nostaa asunnon arvoa monella tapaa.

5.2 HISSIN HANKINNAN MYÖNTEISET VAIKUTUKSET

Toisena tutkimuskysymyksenä oli ”Mitä hissin hankinnan myönteisiä vaikutuksia yleisesti pidetään tärkeänä?” Ihmisten arki ja arjen hyvinvointi rakentuu monesta eri elämän osa-alueesta ja yhtenä peruspilarina voidaan pitää asumisen turvallisuutta, onnistumista ja sujuvuutta.

Hissillä ja hissin asentamisella kerrostaloon on monia myönteisiä vaikutuksia ja siksi hissien hankintaa myös avustetaan. Tutkimuksessa haluttiin selvittää vastaajien suhtautumista hissittämiseen ja hissin myönteisiin vaikutuksiin. Seuraavassa kysymyksessä vastaajat saivat valita kolme mielestään tärkeintä vaihtoehtoa.

Kuvio 5. Hissin tärkeimmät kolme myönteistä vaikutusta.

Vastausten avulla voidaan hahmottaa vastaajien omaa suhtautumista hissittämiseen. Vastaajat kokivat iäkkäiden arjen helpottumisen sekä liikkumisen ja asioimisen tärkeimpinä hissien myönteisenä vaikutuksina. Suuri osa vastaajista piti myös asunnon arvon ja asumismukavuuden parantumista merkittävinä myönteisinä vaikutuksina. Kysymyksessä esille nousseita muita syitä olivat esteetön kulku, vuokraamisen helpottuminen, rappukäytävän hiljentymisen ja turvallisuuden lisääntyminen.

Vastaajien suhtautuminen hissien hankintaan

Kysymykseen vastanneista 27 vastaajaa suhtautui hissien hankintaan myönteisesti ja 8 vastaajaa täysin kielteisesti. Osa vastaajista ei erityisemmin perustellut kantaansa, mutta toiset nostivat erilaisia näkökulmia esille. Muutama isännöitsijä piti hissiremonttia yhtenä hankintana muiden joukossa ja yksi vastaaja puolestaan totesi hissiavustusten hyödyttävän eniten asunnon myyjää.

”Olen jyrkästi vastaan arvotalojen porraskäytävien pilaamista hitailla hisseillä, joiden ylläpidosta taloyhtiö joutuu maksamaan vuosikymmenet. 70-luvun talojen kohdalla pitäisi miettiä kokonaisuutta: jos rakennuksen peruseräparannus ja hissien

rakentaminen tulisi selvästi halvemmaksi kuin koko rakennuksen purkaminen ja uuden rakentaminen, kannattaisin hissiä.”- Hallituksen jäsen

”Avustukset tuntuvat tosi isoilta, kun ei edes vaadita sellaisten asukkaiden enemmistöä, joille hissi olisi välttämätön. Hissin rakentamista hyötyvät eniten asunnon myyjä.”- Hallituksen jäsen

”Positiivisesti ja olen esitellyt hissin rakentamista useamman kertaa.” - Isännöitsijä

”Pidän hissiä erittäin tarpeellisena. Lastenvaunu- ja rollaattoriväen lisäksi siitä on apua pyörätuolia käyttäville invalideille ja esim. kävelysauvoja leikkauksen/tapaturman jälkeen käyttäville.”- Hallituksen jäsen

”Näen turhaksi jos kerroksia on max 3. Suht.terveelle ihmiselle raput on hyvää hyötyliikuntaa.”- Hallituksen jäsen

Sanallisissa vastauksissa tulee kaikkein eniten näkyviin vastaajien oma suhtautuminen ja asioiden arvottaminen. Arvot ja asenteet ovat ihmisten omaa näkemyksellistä ymmärrystä siitä, mikä on oikein tai väärin, mihin tulisi pyrkiä ja millainen on hyvä elämä. Ihmiset joutuvat usein tilanteisiin, joissa heidän omat arvonsa ovat ristiriidassa toisten arvojen kanssa (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio, 178-179). Hissin hankintaan liittyy monia arvovalintoja, eikä niiden yhdistäminen muiden taloyhtiönasukkaiden kanssa ole helppoa.

Hissien hankinnan ja rakentamisen edistäminen

Vastaajien sanallisissa kommentteissa tuli useita ehdotuksia hissien hankinnan edistämiseksi. Kohdennettu informointi, hintatietous ja esimerkkiarviot hissi-kustannuksista nousivat useassa vastauksessa esille. Lisäksi avustusten määrää toivottiin isommaksi ja hissiratkaisuja yksinkertaisemmiksi. Hissihankkeen mukanaan tuomat haasteet teettävät työtä myös isännöitsijöille. Näin ollen isännöitsijät eivät välttämättä halua mainostaa hissejä, sillä hissihanke aiheuttaa lisätyötä muiden töiden ohen.

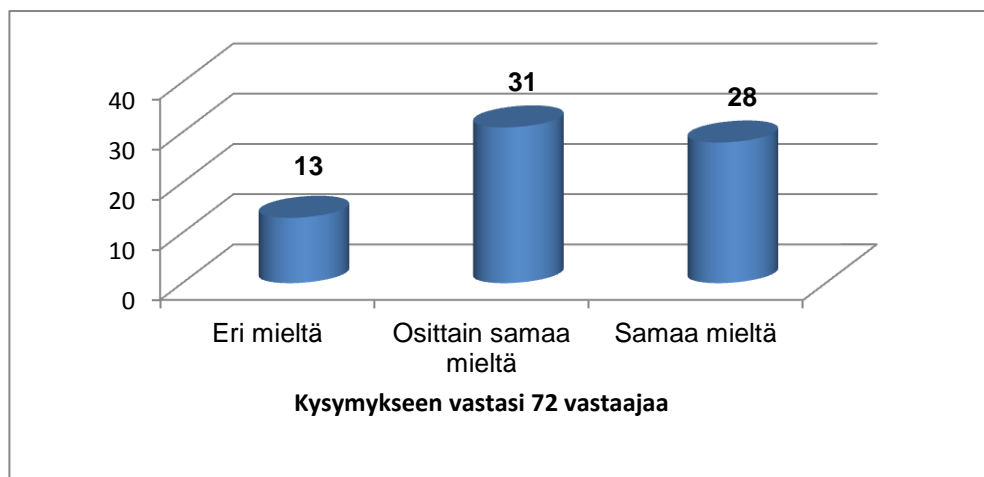
”Paluu pieniin isännöintiyksiköihin, jos isännöitsijä saa palkkansa isännöintifirmalta eikä taloyhtiöltä, ei kuukausipalkkaan kannata ottaa rasitteeksi hissiprojektia. - Isännöitsijä

Tuntuu että tarpeen herääminen vasta ratkaisee ongelman, eli ihmisten kulun vaikeutuminen "ikäntyminen" - Isännöitsijä

”Oma tarve ja halu, ei avustukset.” - Hallituksen jäsen

”Hissien kustannuksien alentuminen ja avustusten määrän lisääminen, sekä markkinointi.” - Isännöitsijä

Hissin tarpeellisuutta toimintakyvyn alentuessa ei voi kiistää. Usein tarve huomataan liian myöhään, jolloin toimintakyky on alentunut jo niin paljon, että asukas jää asuntonsa vangiksi tai joutuu muuttamaan toiseen asuntoon. Toimintakyvyn alentuessa ihmisen osallisuutta tulisi ylläpitää hyvinvoinnin edistämiseksi. Asunnon ollessa esteellinen ja toimintakykyä rajoittava, asunnon muutostöiden tai muiden asumisvaihtoehtojen harkinta on tärkeää.

Kuvio 6. Väittämä: avustuksen suuruus on riittävä.

Avustuksia koskevissa väittämäkysymyksissä tuli esille, että suurin osa vastaajista kokee avustusten kannustavan hissien hankintaan ja avustusten hakemista ei pidetä vaikeana. Sanallisissa perusteluissa kävi kuitenkin ilmi, että osa vastaajista ei tiennyt

avustuksista tai niiden suuruudesta mitään. Lisäksi avustuksiin liitettiin monia erilaisia näkemyksiä.

”Avustusten saatavuus on kuulemma huonoa Tampereella. On hankalaa, että hissiremontista täytyy päättää sitovasti ennen kuin tiedetään saadaanko avustusta. Jos avustuksen voisi hakea ensin, se helpottaisi päätöksentekoa.” - Hallituksen jäsen

”Henkilökohtaisesti hämmästelen, että niinkin suuri avustus ei enempää kannusta hissien hankintaan, erityisesti, kun on olemassa taloja, joissa (hissi)kuilutkin ovat jo valmiina.” - Isännöitsijä

”Hissiavustukset nostaa hissien hintaa. Urakoitsijat ovat nähneet hyvän markkinaraon ja myyvät hissejä avustuksen varjolla ylihintaan.” - Hallituksen jäsen

Hissiavustuksien tarkoituksena on kannustaa taloyhtiöitä hissien hankintaan. Avustusta haetaan Asumisen rahoitus ja kehittämiskeskukselta (ARA), jolloin virallisten paperien, suunnitelmien ja hissitarjousten tulee olla selkeitä. Virallisten paperien ja kaavakkeiden täyttäminen saattaa tuntua vaikealta, mutta harvoin mistään saa avustusta arvioon pohjautuvien laskelmien perusteella.

6 YHTEENVETO

Kerrostalossa hissien edistämä esteettömyys mahdollistaa kotona asumisen myöhäiseen ikään saakka, helpottaa asukkaiden arkea ja erilaisten elämäntilanteiden mukanaan tuomia haasteita. Hissien hankkiminen ei kuitenkaan ole kaikkein yksinkertaisin asia ja hissien hankinnan haasteet tulivatkin tutkimuksessa selvästi esille.

Asukkaiden erilaiset elämäntilanteet, tarpeet ja muun muassa sitoutuminen omaan asuntoon ovat erilaisia. Suurien hankintojen kohdalla asukkaiden saattaa olla vaikeaa suhtautua naapureiden tarpeisiin, vaikka toivoisivatkin heille kaikkea hyvää. Lisäksi moni ihminen elää tässä ja nyt hetkessä, eikä liikkumisen huonontuminen tai tulevaisuuden näkymät tule monelle mieleen.

Tutkimuksen sanallisten kysymysten tavoitteena oli saada pidempiä ja syvällisempiä vastauksia, sekä pohdintaa hissittämiseen liittyen. Vaikka kaikki kyselyyn osallistuneet eivät sanallisiin kysymyksiin vastanneetkaan, vastaustuloksia oli kattavasti ja toiset vastaajat perustelivat vastauksiaan syvällisesti.

Sanallisista vastauksista kävi ilmi, ettei hissiasia ole noussut joissain asunto-osakeyhtiötaloissa millään tavoin esille. Lisäksi muutamassa sanallisessa vastauksessa vastaajien suhtautuminen hissien hankintaan oli hyvin kielteistä ja heidän mielestään hissien tarvitsijat saavat muuttaa muualle.

6.1 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen aihe on tärkein vastaamiseen vaikuttava tekijä. Kuitenkin lomakkeen laadinnalla ja kysymysten tarkalla suunnittelulla voidaan tehostaa tutkimuksen onnistumista (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008, 193). Opinnäytetyön kyselytutkimus on tehty yhteistyössä työelämätahon kanssa ja sen arviointiin ovat osallistuneet esteettömyysasiamies ja yksi kohderyhmän edustajista.

Kysely tulisikin aina testata vastaajilla ennen lähettämistä. Tällä varmistetaan muun muassa kysymysten yksiselitteisyys ja johdattelemattomuus (Mäkinen 2006, 93). Ennen kyselylomakkeen lähettämistä kohderyhmän edustaja on arvioinut lomakkeen toimivuutta, jonka jälkeen kyselyyn on tehty arvioinnissa esille tulleita parannuksia. Kyselylomake on myös laadittu niin, ettei vastaajan henkilöllisyys (nimi, ikä, työpaikka tai sukupuoli) tule missään vaiheessa esille. Lisäksi kyselylomakkeen vastausaika oli rajattu ja kysely lähetettiin sähköpostilla isännöitsijöille sekä hallitusten jäsenille sähköpostilla henkilökohtaisesti kiinteistöliiton kautta.

Tutkimuksen validiteetti tarkoittaa tutkimusmenetelmän pätevyyttä, reliabiliteetti puolestaan osoittaa tutkimuksen luotettavuutta ja pysyvyyttä (Mäkinen 2006, 87). Kyselylomaketta laadittaessa on mietitty kysymysten soveltuvuutta kohdejoukolle ja kohdejoukon yksi edustaja arvioi kysymyksiä. Tutkimuksen validiteettia ja reliabiliteettia on arvioitu yhteistyössä työelämätahon kanssa kyselylomaketta laadittaessa.

Yksi tutkimuksen tärkeimmistä eettisistä periaatteista liittyy tutkimustulosten paikkansa pitävyyden tarkistamiseen ja niiden yleistettävyyteen (Mäkinen 2006, 102). Koska tutkimusjoukkona olivat pirkanmaalaiset isännöitsijät ja asukkaat, yleistettävyyttä voi korostaa vain alueellisesti. Vastaustulosten määrä on kuitenkin vain murto-osa alueellisesta kohdejoukosta, mutta monipuolisuus täytti odotukset ja siksi tutkimusta voidaan pitää suuntaa antavana. Lisäksi tutkimusaineisto on koottu yhdeksi excel-tiedostoksi ja alkuperäiset tulokset ovat nähtävissä Tampereen kaupungin asuntotoimessa.

6.2 KAMPANJAAN OSALLISTUMINEN JA TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

Tilaa Hissi! –kampanjaan osallistuminen on ollut avartavat kokemus. Projekti-työskentely, kampanjointi ja näkyvyyden edistäminen on haastavaa työtä, joka lisäksi on rajattu aikaraameihin. Myös hissittämiseen liittyvä informointi ja kannustaminen on omalta osaltaan haastavaa, eivätkä työn tulokset näy välttämättä vielä vuosiin. Kokemuksena kampanjaan osallistuminen toi erilaista näkemystä

kerrostaloasumisen haasteisiin ja esteettömään asumiseen. Lisäksi Tampereen asuntokanta on tullut jollain tavoin itselleni alueittain tutuksi.

Kampanja antoi hyvät puitteet projektityöskentelyn hahmottamiseen ja eri ammattialojen väliseen yhteistyöhön. Oli erittäin mielenkiintoista osallistua kokouksiin ja tavata eri alojen ammattilaisia. Mielestäni Tampere toteuttaa hyvin sosiaali- ja terveysministeriön suositusta moniammatillisesta yhteistyöstä ja KASTE- ohjelman tavoitteista.

Kampanjaan liittyvät tutkimuksen rajaaminen ja kysymysten suunnittelu tuntui aluksi hankalalta. Sosiaalialan yhdistäminen rakennusalan haasteisiin ei ollut täysin itsestään selvää. Esteettömyyteen liittyvät kysymykset ovat kuitenkin kiinnostaneet itseäni opiskelun alusta lähtien ja siksi tutkimuksen tekeminen oli hyvin mielenkiintoista. Tutkimuksen tekeminen antoi hyvät puitteet aiheen tutkimiseen ja yhteistyötahoon tutustumiseen.

Ratkaisin alojen välisen rajaamisen sekä omat ja työelämätahon toiveet jakamalla kyselyn tulokset erillisiksi osioikseen. Tein kyselyn tuloksista erillisen raportin työelämätaholle, jossa muotoilin kaikkiin kysymyksiin erilliset kuvaajat. Omaan tutkimukseeni käytin vain osaa vastauksista. Käyttämäni vastaukset liittyvät mielestäni sosiaalialan näkemyksiin ja kysymykset oli jo alun pitäen muotoiltu opinnäytetyötä varten. Kyselyn avulla sain monipuolisia vastauksia ja myös sosiaalialaan liittyviä näkökulmia. Arvot ja erilaisiin ihmisiin suhtautuminen nousivat vahvasti esille.

Tutkimuksen tekeminen ja kyselylomakkeen suunnittelu oli opettavaista ja avartavaa. Työelämätahon tuki ja heidän toiveensa olivat koko ajan läsnä. Kaikki kyselylomakkeen kysymykset (tekniset tiedot rakennuksista ja hissittömyydestä) eivät liittyneet sosiaalialaan ja näiden kysymysten muotoilu tehtiin tiiviissä yhteistyössä työelämätahon kanssa.

6.4 JATKOTUTKIMUS AIHEITA

Jatkotutkimuksena olisi kiinnostavaa tietää miten kampanjan vaikutukset näkyvät tulevaisuudessa, kuinka valtion ja eri kaupunkien tuet muuttuvat ja miten ne vaikuttavat hissien hankintaan. Lisäksi esteettömyyden vaikutukset myös ihmisten kokemustasolla olisi mielenkiintoinen tutkimuksen aihe. Tampereen esteettömyysohjelman toteutumisen seuraaminen olisi myös ajankohtaista.

Sosionomin koulutukseen ei kuulu suoranaisesti esteettömyyteen liittyvää opiskelua ja siksi myös arkkitehtipuolen ja sosiaalialan välisen yhteistyön kehittäminen olisi mielenkiintoista. Esteettömyys ja ennen kaikkea siihen liittyvät ongelmat ovat jatkuvasti esillä myös sosiaalialan töissä ja siksi työntekijöiden esteettömyystiedon-tarpeen kartoittaminen saattaisi olla myös tärkeää.

7 LOPUKSI

Esteettömyyden edistäminen tuottaa mahdollisuuksia eri aloilla ja eri alojen ammattitaidon yhdistäminen luo puitteet moniammatillisen yhteistyön toteutumiselle. Kunnat voivat toteuttaa esteettömyyden edistämistä omien ratkaisujensa ja rahallisten resurssiensa mukaisesti, mutta esteettömän ympäristön edistäminen on tulevaisuuden ja väestön ikääntymisen kannalta hyvin merkittävää.

Sosionomin eettistä osaamista on muun muassa tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden edistäminen sekä huono-osaisuuden ehkäiseminen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. Lisäksi sosionomi tunnistaa epätasa-arvoa tuottavia rakenteita ja toimii niiden purkamiseksi (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 18–19). Ihmisten toimintakyvyn ylläpitämisen ja tasa-arvoisen osallistumisen näkökulmista on erityisen tärkeää, että yhteiskunta mahdollistaa jokaisen ihmisen toimimisen omassa elinympäristössään. Esteettömässä asumisessa on yksinkertaisesti kyse oikeudesta omien asioiden hoitoon sekä asunnon ulkopuolisiin sosiaalisiin suhteisiin (Tedre 2006, 165).

Ihanteellinen kunta olisi sellainen, jossa ihmiset voivat kulkea vapaasti kaikkiin paikkoihin ja ympäristöstä huolimatta kaikki paikat ja palvelut olisivat esteettömästi saavutettavissa. Kuntatasolla on vielä paljon tehtävää, mutta yhteistyöllä ja tahdon voimalla esteetön valtio olisi saavutettavissa.

LÄHTEET

Asunto-osakeyhtiölaki 22.12.2009/1599

Council of Europe. 2009. Recommendation of the Commissioner for Human Rights on the implementation of the right to housing. Strasbourg. Luettu 20.4.2011.
https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1463737#P188_30261

Euroopan neuvoston vammaispoliittinen toimintaohjelma. 2006. Sosiaali ja terveysministeriön julkaisuja 2006:18. Helsinki: Yliopistopaino.

Haarni, I. 2010, Kolmas elämä, aktiiviset eläkeikäiset kaupungissa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Helander, V. 2006. Seniorikansalainen voimavarana. Helsinki: Suomen kuntaliitto

Hinkkanen, P., Mäkelä, T., Blåfield, H., Moisander, M., Prunnila, S., Toivonen, M. & Anttila, E-L. 2001. Hissityöryhmän raportti 2001. Tampere.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ihalainen, J. & Kettunen, T. 2011. Turvaverkko vai trampoliini, sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro Oy

Ingman, I. & Haarma, K. 2005. Tehokas isännöitsijä (2.painos). Suomen Kiinteistöliitto. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Invalidiliitto ry 2010. Esteettömyystiedon keskus internetissä, www.esteeton.fi

Ikonen, E-R & Julkunen, S. 2007. Kehittyvä kotihoito. Helsinki: Edita Prima.

Kempainen, E. 2008. Kohti esteetöntä yhteiskuntaa. Yhteiskuntapolitiikan normatiiviset keinot esteettömyyden edistämiseksi. Stakes raportteja 33/2008. Helsinki: Valopaino Oy.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987/759

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta 1.9.2009/981

Laakkonen, R., Sipponen, T., Lähteenmäki, K., Kyrölä, J., Hagman, J. & muut... 2009. Tampereen kaupungin esteettömyysohjelma 2009-2016. Tampereen kaupunki.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Gummerus Kirjapaino Oy

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Rakentamismääräyskokoelma. F1. 2005. Ympäristöministeriö.

Rakentamismääräyskokoelma. G1. 2005. Ympäristöministeriö.

Risikko, P., Välimäki, K., Parjanne, R. & Merikalli, J. 2008. Ikäihmisten palvelujen laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:3. Helsinki: Yliopistopaino.

Ruonakoski, A., Somerpalo, S., Kaakinen, J. & Kinnunen, R. 2005. Esteettömyys ja ikääntyneiden palvelun tarve. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2005:11. Helsinki: Yliopistopaino.

Ruonakoski, A. 2004. Sujuvampi arki ikääntyville. Yhdyskuntien suunnittelu, rakentaminen ja ylläpito väestön ikääntyessä. Helsinki: Suomen Kuntaliitto.

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen kehittämisohjelma, KASTE 2008-2011. 2008. Sosiaali ja terveysministeriön julkaisuja 2008:6. Helsinki: Yliopistopaino.

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Tanskanen, I & Suominen-Romberg, T. (toim.) 2009. Esteettömästi saavutettavissa. Turun ammattikorkeakoulun raportteja Kari Salonen (YTT, FM): Saavutettavuus ja esteettömyys näkökulmina seniori- ja vanhustyössä.

Tedre, S. 2006. Asunnon vangit – ulos pääseminen sosiaalisena ongelmana. Teoksessa: Vääryyskirja. Helne, T. & Laatu, M. (toim.) Kelan tutkimusosasto. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Toini, P., Peltas, P. & Peltonen, J. 2008. Asuinkerrostalojen hissittömyys. Katsaus hissitutkimuksiin sekä hissitilanteen rekisterikartoitus, kartta- ja paikkatietoesityksiä väestötietojärjestelmään perustuen. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 1/2008. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi: Livonia Print.

United Nations, 2003 - 2004. Accessibility for the Disabled – A Design Manual for a Barrier Free Environment. Luettu 19.4.2011.
<http://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/index.html>

Välikangas, K. 2006. Kuntien toiminta ikääntyneiden kotona asumisen ja palvelujen kehittämisessä. Suomen ympäristö 21/2006. Ympäristöministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy

TILAA HISSI! - KYSELYLOMAKE

E-lomake - Tilaa Hissi!

Sivu 1/3

Tilaa Hissi! -kampanjan avulla pyritään edistämään hissien rakentamista vanhoihin kerrostaloyhtiöihin. Valtio hissiavustus on 50% ja Tampereen kaupungin avustus 15%. Yhteensä avustukset ovat 65% kokonaiskustannuksista. Kampanjassa ovat mukana Tampereen kaupungin asuntotoimi, esteettömyysasiamies, rakennusvalvonta ja Tampereen aluepelastuslaitos. Kampanja-aika 2010 – 2011.

Tilaa Hissi!

Mikä on asemasi taloyhtiössä (valitse yksi, jos useampia)?

- Isännöitsijä
 Taloyhtiön hallituksen jäsen
 Asukas

Kysymys asukkaalle

Asutko hissittömässä taloyhtiössä?

- En
 Kyllä

Monennessako kerroksessa

Kysymys asukkaalle

Minkälainen on taloyhtiönne asukkaiden ikärakenne?

- Suurin osa asukkaista on
 n. 20 - 40 v.
 n. 40 - 60 v.
 yli 60 v.

Kysymys isännöitsijälle

Toimitko isännöitsijänä hissittömässä taloyhtiössä?

- En
 Kyllä

Isännöimistäni kohteista on hissittömiä (kpl)

Näissä on porrashuoneita (kpl)

Kysymys isännöitsijälle

Kuinka monta kerrosta isännöimissänne hissittömissä kohteissa on pääsääntöisesti?

- 3
 4
 5

Kysymys isännöitsijälle

Minkälainen on isännöimienne hissittömien taloyhtiöiden asukkaiden ikärakenne?

- Suurin osa asukkaista on
 n. 20 - 40 v.
 n. 40 - 60 v.
 yli 60 v.

Onko hissien/hissien hankinta ollut esillä taloyhtiössä/-yhtiöissä?

- Ei
 Kyllä

Miten hankinta on ollut esillä?

- Hissihanke on aloitettu.
 Hissien hankinta on ollut esillä taloyhtiön hallituksen kokouksessa.

E-lomake - Tilaa Hissi!

Sivu 2/3

Hissien hankinta on ollut esillä taloyhtiön yhtiökokouksessa.

Hissihanke ei saanut kannatusta.

Kommentti

-Mikä on hidastanut hissien hankintaa tai estänyt hankkeen?

Päätöksenteon vaikeus

Hissihankkeen hinta

Hissihankkeen kustannusten jakautuminen osakkaiden kesken

Muut remontit

Hissi ei vielä ole ajankohtainen

Muu syy

Muu syy, mikä?

Kommentti

Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä

	Kiinnitä otsikkorivi	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Eri miltä
Hissittömien talojen hissittäminen on turhaa	☐	☐	☐	☐
Hissin suunnittelu on hankalaa	☐	☐	☐	☐
Hissiasioista päättäminen on vaikeaa	☐	☐	☐	☐
Hissiremontti mietityttää	☐	☐	☐	☐
Hissi on kallis	☐	☐	☐	☐

Perustelut

Mitä mieltä olet hissiavustuksista?

	Kiinnitä otsikkorivi	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Eri miltä
Avustuksen suuruus on riittävä	☐	☐	☐	☐
Avustuksista tiedetään taloyhtiössä	☐	☐	☐	☐
Avustukset kannustavat hissien hankintaan	☐	☐	☐	☐
Avustusten hakeminen on hankalaa	☐	☐	☐	☐

Perustelut

Miten uusi asunto-osakeyhtiölaki vaikuttaa hissihankkeesta päättämiseen?

	Kiinnitä otsikkorivi	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Eri miltä
Laki selkeyttää hissihanketta	☐	☐	☐	☐
Lain "hissipykälä" helpottaa päätösten tekoa	☐	☐	☐	☐
Laki antaa paremmat mahdollisuudet hissien hankintaan	☐	☐	☐	☐

Perustelut

Mitkä ovat mielestäsi tärkeimpiä hissien myönteisiä vaikutuksia?
(valitse kolme mielestäsi tärkeintä)

Asunnon arvo nousee

Asunnon myyminen helpottuu

E-lomake - Tilaa Hissi!

Sivu 3/3

☐ Asumismukavuus paranee ☐ Liikkuminen ja asioiminen helpottuu ☐ Porrastapaturmat vähenevät ☐ Tavaroiden kuljettaminen helpottuu ☐ Siivoaminen helpottuu ☐ Iäkkäiden arki helpottuu ☐ Lapsiperheiden arki helpottuu ☐ Muu syy	
Muu syy, mikä?	<input type="text"/>
Mikä edistäisi hissien hankintaa/rakentamista?	<input type="text"/>
Miten itse suhtaudut hissin/hissien hankintaan?	<input type="text"/>
Mistä sait tietoa tai kuulit hissi-kampanjasta?	
☐ Kuulin kampanjasta nyt ensimmäistä kertaa ☐ Messuilta ☐ Lehestä ☐ Mainoksesta ☐ Internetistä ☐ Muualta	
Muualta, mistä?	<input type="text"/>
Missä asut?	
☐ Tampereella ☐ Muulla paikkakunnalla	
Muulla paikkakunnalla, missä?	<input type="text"/>
Tietojen lähetys	
Tallenna	

Hissiprojekti kiittää.

Lisätietoja hissien rakentamisesta saat osoitteista

<http://www.tilaahissi.fi/><http://www.facebook.com/tilaahissi>

© Eduix Oy

SAATEKIRJE

LIITE 2

Saatekirje

Pyytäisimme teitä vastaamaan hissikyselyyn. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa muutaman minuutin. Kysely liittyy Tampereen kaupungin hissikampanjaan ja se on myös osa sosionomiopiskelija Leea Eskelisen opinnäytetyötä. Leea Eskelinen tekee myös muutaman haastattelun huhtikuun aikana aiheeseen liittyen. Haastatteluajat opiskelija sopii puhelimitse, toivomme myönteistä suhtautumista asiaan.

Tätä viestiä saa ja olisi toivottavaakin jatkaa esim. hissittömien talojenne hallitukselle ja asukkaille. Vastausaikaa on 4.-17.4.2010. [Kyselylomakkeelle](#)
Kysely löytyy myös www.tilaahissi.fi sivulta.

Tampereen hissikampanja:

Laura Selin-Hannola, projektikoordinaattori ja Eeva-Liisa Anttila, korjausneuvoja

KYSYMYSTEN SANALLISET VASTAUKSET

Mikä on hidastanut hissien hankintaa tai estänyt hankkeen?

(Kysymyksen vastatut sanalliset kommentit alkuperäisinä.)

1. *Hissi ei ole tarpeellinen vanhaan pispalalaiseen puutaloon.*
2. *Porrashuone pitäisi purkaa ja rakentaa uudestaan, jotta hissistä saisi täyden hyödyn.*
3. *Tontinvuokrat nousevat ja isot remontit ovat tulossa. Vaikea perustella hissien tarpeellisuutta, joka ei kuitenkaan muuta 60-luvun huoneistoja oikeasti esteettömiksi (kapeita oviaukkoja ym.) ja joka lisää kustannuksia (sähkö, hissihuolto) ja velkaa entisestään.*
4. *Ei vielä valmiutta lähteä hakemaan kaavamuutosta*
5. *Ehkä olisi hyvä tietää noin hinta.*
6. *Vuonna -26 valmistuneeseen taloon ei hissi mahdu porrashuoneeseen ja ulosasetettuna se ei palvele ulkonäöltään ja pakosta asennus olisi siivousparvekkeen yhteyteen puolivälikerroksia. Ei palvele tarkoitusta.*
7. *Hankkeeseen liittyy mm. ullakotilojen rakentaminen. Puolet taloyhtiön asukkaista on vuokralaisia. Asuntojen omistajat eivät halua investoida hissiin.*
8. *Kiinteistössä tuuletusparvekkeen välitasanne jää kerrosten väliin. Tämän johdosta hissihanke on nähty pulmalliseksi toteuttaa, jos hissillä ei pääse samalle tasolle kuin huoneistot, sekä tuuletusparvekkeiden menetyks, jos hissit toteutetaan/rakennetaan.*
9. *Hissien rakentamiskustannukset ovat edelleen korkeat ns. kovanrahan asunnoissa. Uusi As Oy laki teki vielä 3k asukkaille lisäkustannuksia todella paljon, eikä vanhoilla ihmisillä ole siihen yksinkertaisesti varoja ja nuoria ei kiinnosta hissien rakentaminen. Lisää markkinointia ja avustusta varsinkin 2-3 kerroksien asuntojen ikäihmisille.*
10. *Uusi asunto-osakeyhtiölaki ei tue hissihanketta järjestelmällisesti, kustannusten jakautumisen osalta.*
11. *Kaksikerroksinen taloyhtiö*
12. *Mitä hissi maksaa?*
13. *Ongelmana on porrashuoneen pienuus ja nurinkurisuus*
14. *Liian kallis saatavaan hyötyyn nähden*
15. *Molemmat taloyhtiöt on vanhempia ns "arvotaloja"*
16. *Kukaan ei ole esittänyt sellaista kantaa, että hissi pitäisi rakentaa*
- 17.

Väittämäkysymykset:

Hissittämistä koskevaan kysymyksen sanallisesti annetut perustelut alkuperäisinä:

1. *Vaikka hissi huomattavasti helpottaa monenlaisten asukkaiden elämää (vanhukset, vammaiset, lapsiperheet), on mielestäni hyväksyttävää, ettei ihan joka talo tai asunto niissä ole aivan kaikille sopiva asuinmuoto. Korkeammassa kerrostaloissa hissi on kuitenkin ehdottomasti paikallaan.*
2. *Hissin lisääminen jälkeenpäin ahtaisiin porraskäytäviin, joissa asuntoja on 1/2 kerroksen välein tuhoaisi alkuperäisen arkkitehtuurin ja vaatisi ulkopuolisen portaikon. On tyhmää yrittää väkisin vääntää vanhasta rakennuksesta uutta, kun helpoin ratkaisu olisi pitää hissillisten uusien asuntojen hintataso kohtuullisena ja antaa ihmisten valita, muuttavatko hissilliseen vai hissittömään taloon.*
3. *Perustuu luuloon, ei kokemusta*

LIITE 3: 2 (4)

4. *Toimiva toteutusmalli läpinäkyvästi toteutettuna päätöksentekoa varten tarvitaan. Taloyhtiö ei ole hyvä päättämään "kuorrutetuista kokonaispaketeista", vaikka esitteet olisivat hienoja*
5. *Taloyhtiömme on rakennettu 1940 ja on suojeltu. Hissin paikka olisi todennäköisesti kattilahuoneen savupiipunpaikalla ja tämä tekee asian ehkä vaikeammaksi mutta myös mielenkiintoiseksi. Samalla pitäisi uusia vähintään sähkö- ja tietoliikenne kaapelointi nykyaikaiseksi.*
6. *Katso yllä, ei palvele tarkoitusta, kun kuitenkin olisi puoli kerrosta mentävä ylös tai alas hissille.*
7. *Hissi on ehdottomasti tarpeellinen! Mutta kallis!*
8. *Hissi on kallis ja kokemukseni mukaan hissittömät talot ovat suht vanhoja ja asukkaatkin yleensä aika iäkkäitä, jotka nyt vastustavat kaikkea rahankulua. Periaate: kyllä se nyt mun ikäni kelpaa tällöisenään*
9. *Jos ikärakenne on vanha, niin hissi on tarpeellinen, eikä ole niin kallis, jos nämä avustukset saa.*
10. *Kun laskee putkistoremontin ym. korjauskustannukset ja lisäksi vielä hissikustannukset jota nuoret ja keski-ikäiset eivät tarvitse, pidetään hissikustannuksia kalliina.*
11. *Toteutus ja käyttö kustannukset kalliita 10 rappua*
12. *Väittämät ovat luonteeltaan sellaisia, että niihin vastaaminen riippuu pitkälti tapauksesta.*
13. *"Hissiremontti mietityttää" ei ole minusta asiallinen kohta. Se voi tarkoittaa mitä tahansa.*
- 14.

Hissiavustuksia koskevaan kysymykseen annetut perustelut alkuperäisinä:

1. *En osaa sanoa, ei koske taloyhtiötämme.*
2. *Avustuksen suuruus on liian suuri. Rahat voisi käyttää hyödyllisemminkin kuin hissiyhtiöiden subventioon. Kevyempiä ratkaisuja kuten kaidehissiiä tai oviautomatiikkaa tulisi suosia.*
3. *Ei mitään käsitystä avustuksista.*
4. *Henkilökohtaisesti hämmästelen, että niinkin suuri avustus ei enempää kannusta hissien hankintaan, erityisesti, kun on olemassa taloja, joissa kuilutkin ovat jo valmiina*
5. *En ole aivan varma tiedetäänkö avustuksista, koska asiasta ei aivan vakavasti ole keskusteltu muuten kuin hallituksessa.*
6. *En kommentoi, koska en ole selvillä hissiavustuksien summista.*
7. *Hissiavustukset nostaa hissien hintaa. Urakoitsijat ovat nähneet hyvän markkinaraon ja myyvät hissejä avustuksen varjolla ylihintaan.*
8. *Avustus on riittävä, hakemusmenettely on vaikeaa, jos isännöitsijä ei ole osaava, toivottavasti on.*
9. *En tiedä määristä*
10. *En tiedä hissi avustuksista*
11. *Hissiiä ei yksin avustuksilla rakenneta*
12. *Avustusten saatavuus on kuulemma huonoa Tampereella. On hankalaa, että hissiremontista täytyy päättää sitovasti ennen kuin tiedetään saadaanko avustusta. Jos avustuksen voisi hakea ensin, se helpottaisi päätöksentekoa.*
13. *Kokonaiskustannukset tulevat liian kalliiksi*

Mikä edistäisi hissien hankintaa / rakentamista? Vastaukset alkuperäisinä.

1. *Suurempi tuki*
2. *Laadukkaampia hissejä, jotka sopisivat eri vuosikymmenten ympäristöön. Kokemukseni 2000-luvun liukuovellisista Koneen ja Otiksen hisseistä ovat hyvin negatiivisia: hitaat ja häiriöalttiit ovet, heikko laatuvaikutelma.*
3. *Oma tarve ja halu, ei avustukset.*
4. *Asennekasvatus/koulutus*
5. *Hissittömien talojen kohdennettu informoiti.*
6. *Ullakkorakentamisen varmistuminen*
7. *Hinta tieto. Tieto siitä onko savuhormista vapautuva tila riittävä hissille.*
8. *Uusi laki ja sen määräykset pitäisi täydellisesti muuttaa.*
9. *Lisärakennusoikeus ullakolle.*
10. *Paluu pieniin isännöintiyksiköihin, jos isännöitsijä saa palkkansa isännöintifirmalta eikä taloyhtiöltä, ei kuukausipalkkaan kannata ottaa rasitteeksi hissiprojektia*
11. *Tampereen kaupunki voisi tehdä ilmaisjakelulehden, jossa esitellään Suomessa tähän mennessä kerrostaloihin jälkikäteen rakennettuja hissejä sekä myös mahdollisia uusia suuntauksia. Hintaa mukaan!*
12. *Hissittömien talojen kartoitus, suora yhteydenotto ja informaatio saatavilla olevasta tuesta.*
13. *Joka tapauksessa on talolle kallis hankinta/remontti, joten olisi saatava jotenkin hintaa alas*
14. *En osaa sanoa.*
15. *Hyvät suunnittelu- ja toteutus-palvelut (avaimet käteen -palvelu)*
16. *Ehkä isommat avustukset ja tiedottamisen lisääminen*
17. *Hissien kustannuksien alentuminen ja avustusten määrän lisääminen, sekä markkinointi. Hallituksille suora markkinointi.*
18. *Kunnolliset kustannus avustukset joissa otettaisiin huomioon se pitääkö jotakin lisärakentamista tehdä, tai esim pihaa muokata Kokonaiskustannuksista laskettava avustus. Samoin se että avustus tms kattaisi sen ettei ylimmät kerrokset joudu maksamaan enempää kuin muut, kaikki jopa 1. kerros hissiä kuitenkin käyttäisi!*
19. *Avustusten määrä korkeammaksi.*
20. *Mahdollisesti ammattilaisen konsultaatio.*
21. *Valmispaketit malli/hinta*
22. *Parempi tiedottaminen*
23. *Ulkoisten hissikuiluratkaisujen esittely*
24. *Toteutus ja käyttökulujen pieneneminen edesauttaisi*
25. *Avustuspäätös lupaus taloyhtiön päätöksenteon pohjana.*
26. *Halvemmat hinnat. Taloyhtiöömme on mahdoton asentaa hissejä.*
27. *Tuntuvasti edullisempi toteutus*
28. *Tuntuu että tarpeen herääminen vasta ratkaisee ongelman, eli ihmisten kulun vaikeutuminen "ikäntyminen"*

Miten itse suhtaudut hissin / hissien hankintaan? Vastaukset alkuperäisinä.

1. *Myönteisesti*
2. *Hyvä asia*
3. *Positiivisesti. Tulevaisuudessa olisi hyvä myös saada avustusta vanhoille hisseille.*
4. *Täysin kielteisesti.*

LIITE 3: 4 (4)

5. *Olen jyrkästi vastaan arvotalojen porraskäytävien pilaamista hitailla hisseillä, joiden ylläpidosta taloyhtiö joutuu maksamaan vuosikymmenet. 70-luvun talojen kohdalla pitäisi miettiä kokonaisuutta: jos rakennuksen perusparannus ja hissin rakentaminen tulisi selvästi halvemmaksi kuin koko rakennuksen purkaminen ja uuden rakentaminen, kannattaisin hissiä.*
6. *Mikäs siinä, tilaaja maksaa.*
7. *100%:sti positiivinen*
8. *Myönteisesti*
9. *Avustukset tuntuvat tosi isoilta, kun ei edes vaadita sellaisten asukkaiden enemmistöä, joille hissi olisi välttämätön. Hissin rakentamista hyötyvät eniten asunnon myyjä.*
10. *Itse suhtaudun myötämielisesti, kunhan kustannukset ovat kohtuulliset ja sähkö- sekä tietoliikenne on mahdollista rakentaa samaan kuiluun.*
11. *Myönteisesti*
12. *Erittäin myönteisesti.*
13. *Toisaalta hissin ovissa kulkeminenkin lisää porrastapahtumia ja kolinaa rappukäytävässä.*
14. *Positiivisesti*
15. *Myönteisesti*
16. *Pidän hissiä erittäin tarpeellisena. Lastenvaunu- ja rollaattoriväen lisäksi siitä on apua pyörätuolia käyttäville invalideille ja esim kävelysauvoja leikkauksen/tapaturman jälkeen käyttäville.*
17. *Positiivisesti. Asia ei ole ajankohtainen omassa taloyhtiössämme.*
18. *Periaatteessa myönteisesti*
19. *Myönteisesti*
20. *Tällähetkellä liian kallis hankinta pienelle taloyhtiölle.*
21. *Jos asuisin talossa, jossa hissi olisi tarpeellinen, suhtautuisin ilman muuta myönteisesti.*
22. *OK.*
23. *Jos asuisin hissittömässä talossa, niin tottakai olisin hissin rakentamisen puolesta*
24. *Positiivisesti ja olen esitellyt hissin rakentamista useammaa kertaa.*
25. *Avoimmielinen, jos jotain parannusta tulee valtion taholta asiaan.*
26. *Hanke hoituu siinä missä muutkin, ei mitään erityistä*
27. *Kannustan ja perusteita hankkeiden läpimenoille.*
28. *Myönteisesti*
29. *Mielestäni hyvä asia*
30. *Ensin tutkitaan ja sen pohjalta päätetään*
31. *Positiivisesti*
32. *Suhteettoman kallis ratkaisu jälkikäteen toteuttaa*
33. *Erittäin tärkeää*
34. *Myönteisesti, toivottavasti toteutuu lähivuosina taloyhtiössämme*
35. *Myönteisesti jos keksisin kuinka se asennetaan ja keiden huoneistoon.*
36. *Näen turhaksi jos kerroksia on max 3. Suht.terveelle ihmiselle raput on hyvää hyötyliikuntaa.*
37. *Myönteisesti*
38. *En kannata edustamaani taloyhtiöön tässä vaiheessa. Tähdellisempiä remontteja tulossa.*
39. *Järkevää, nykyaikaista*